

Відповіді до завдань
III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства
у 2024-2025 навчальному році

11 клас

Завдання I

1. Визначте, що не може бути предметом договору купівлі-продажу:

а) авторські права;

б) товар;

в) майнові права;

г) право вимоги (якщо вимога не має особистого характеру).

2. Визначте строк, відведений для реєстрації шлюбу у разі подання особами заяви:

а) після 15 днів;

б) після 1 місяця;

в) після 2 місяців;

г) не має строку.

3. Визначте форму систематизації законодавства, якою є Цивільний кодекс України:

а) кодифікація;

б) інкорпорація;

в) консолідація;

г) уніфікація.

4. Укажіть, якою є вина особи, коли вона не бажала настання шкідливих наслідків, проте, незважаючи на це, вчинила правопорушення:

а) умисна;

б) невелика;

в) необережна;

г) сумнівна.

5. Укажіть, яка підстава припинення громадянства НЕ передбачена українським законодавством:

а) втрата;

б) позбавлення;

в) вихід;

г) оптація чи трансферт.

6. Укажіть словосполучення, що розкриває суть поняття «податок»:

а) обов'язкові платежі;

б) грошові стягнення;

в) внески до бюджету;

г) добровільні пожертви.

7. Укажіть, яка з вказаних подій (дій) не підлягає державній реєстрації:

а) інвалідність;

б) народження дитини;

в) розірвання шлюбу;

г) зміна імені фізичної особи.

8. Не виокремлюється така функція юридичної відповідальності як:

а) гарантійна;

- б) попереджувальна;
- в) захисна;
- г) каральна.

9. Підставою настання юридичної відповідальності НЕ є:

- а) фактична підстава;
- б) девіантна підстава;**
- в) нормативна підстава;
- г) процесуальна підстава.

10. Видом пробації НЕ є:

- а) досудова пробація;
- б) пенітенціарна пробація;
- в) наглядова пробація;
- г) превенційна пробація.**

11. Позбавлення батьківських прав або відібрання дитини у батьків без позбавлення їх цих прав:

а) не звільняє батьків від обов'язку утримувати дітей;

б) не звільняє батьків від обов'язку утримувати дітей до з'явлення в них заробітку, стипендії або інших доходів;

в) не звільняє батьків від обов'язку утримувати дітей до призначення їм державної соціальної допомоги;

г) звільняє батьків від обов'язку утримувати дітей.

12. Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, може бути накладено:

а) протягом 1 місяця з дня його виявлення, але не пізніше 6 місяців з дня його вчинення;

б) протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення;

в) протягом 2 місяців з дня його виявлення, але не пізніше 1 року з дня його вчинення;

г) протягом 4 місяців з дня його виявлення, але не пізніше 3 років з дня його вчинення.

13. Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняються законом:

а) тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення;

б) тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

в) тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення;

г) тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення;

14. Батьки (усиновлювачі) або опікун малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки та піклування:

а) відмовитися від прав на майно малолітньої дитини, у тому числі речових прав на нерухоме майно, що підлягають державній реєстрації;

б) видавати письмові зобов'язання від імені малолітньої дитини;

в) вчиняти правочин щодо звуження обсягу існуючих майнових прав дитини та/або порушення охоронюваних законом інтересів дитини;

г) діти мають право на виділ у натурі майна, що є у спільній сумісній власності батьків і дітей.

15. Особливу частину адміністративного права складають норми, що регулюють:

а) управління економікою, промисловістю, агропромисловим комплексом;

б) управління в соціально-культурній галузі (освіта, наука тощо);

в) управління в сфері адміністративно-політичної діяльності (внутрішні справи, юстиція, зовнішні відносини);

г) галузеве управління.

Завдання II

Поясніть терміни

Застава –

Суперфіцій –

Правосуб'єктність –

Нікчемний правочин –

Вимагання –

Відповідь.

Застава – вид запобіжного заходу, який полягає в тому, що підозрюваний, обвинувачений чи підсудний вносить на депозит органу досудового слідства або суду певні гроші або інші матеріальні цінності з метою забезпечення належної поведінки.

Суперфіцій – це право користування чужою земельною ділянкою для будівництва та експлуатації будівель і споруд. Це речове право, що дає можливість особі (суперфіціарію) зводити або володіти вже існуючими будівлями на чужій земельній ділянці без переходу права власності на цю ділянку.

Правосуб'єктність – наявність у особи водночас правоздатності й дієздатності (праводієздатності), тобто здатності не лише отримувати права та обов'язки, а й своїми діями набувати прав і створювати для себе юридичні обов'язки, а також нести відповідальність за скоєні правопорушення. Набуття правосуб'єктності фізичними особами прямо передбачається законом, тобто встановлюється, коли саме правоздатна особа набуває дієздатності (право брати участь у виборах, право брати шлюб, можливість кримінальної відповідальності тощо). Юридичні особи набувають правосуб'єктності завжди з моменту їх утворення.

Нікчемний правочин – правочин, що порушує публічний порядок.

Вимагання – вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (вимагання)

Завдання III

Укажіть спільне та відмінне між аналогією права і аналогією закону.

Орієнтовна відповідь.

Аналогія закону і аналогія права є способами правозастосування в умовах прогалин у законодавстві, але вони мають як спільні риси, так і відмінності.

Спільне:

1. Мета: обидва способи застосовуються для вирішення правових ситуацій, коли конкретної норми, яка б регулювала дану ситуацію, в законодавстві немає.

2. Використання при прогалинах у праві: і аналогія закону, і аналогія права застосовуються в ситуаціях, коли немає відповідних норм, але існує необхідність правового вирішення.

3. Застосування органами влади: обидва методи можуть використовуватися судами або іншими органами, які ухвалюють рішення в правових спорах.

4. Доповнення правового регулювання: їхнє завдання – забезпечити повноту правового регулювання і вирішити конфлікт або спір у разі відсутності прямо передбаченої законодавчої норми.

Відмінне:

1. Аналогія закону:

Суть: Застосування норм закону, що регулюють подібні суспільні відносини, до ситуації, яка прямо не врегульована цим законом.

Основа: в основі лежить використання конкретної норми іншого закону або іншої статті, яка регулює аналогічну ситуацію.

Приклад: якщо закон прямо не передбачає порядок вирішення певної правової ситуації, можна застосувати норми, які регулюють схожі правовідносини (наприклад, застосування норм договору оренди для подібних договорів).

2. Аналогія права:

Суть: застосування загальних принципів і засад права, коли неможливо знайти конкретну норму закону для аналогічної ситуації.

Основа: в основі лежать загальні принципи правосуддя, справедливості, рівності, гуманізму.

Приклад: якщо законодавство не містить норм або аналогічних правовідносин, рішення ухвалюється на основі загальних принципів права (наприклад, принципу справедливості).

Висновок:

Аналогія закону використовує вже існуючу норму права, яка регулює подібну ситуацію, тоді як аналогія права ґрунтується на загальних правових принципах і застосовується у випадках, коли немає жодної норми, яка могла б бути застосована за аналогією.

Завдання IV

1. Під час випробувального польоту літака почались перебої в двигуні, а потім цей двигун заглух. Керівник польотів Іванов віддав наказ льотчику-випробувальнику Ключку відвести літак на безпечну відстань від населеного пункту, а потім покинути кабіну, що той і зробив. Літак розбився. Вибухом була завдана шкода декільком найближчим будинкам.

Дайте правову оцінку ситуації.

Орієнтовна відповідь.

У цій ситуації ми маємо кілька важливих елементів, що потрібно враховувати для правової оцінки:

1. Відповідальність за шкоду, завдану третім особам:

Згідно з цивільним законодавством України, відповідальність за шкоду, завдану майну чи здоров'ю третіх осіб, несуть особи, діяльність яких пов'язана з підвищеною небезпекою для оточуючих. Літак і польоти є джерелом підвищеної небезпеки (ст. 1187 Цивільного кодексу України). Це означає, що відповідальність за завдану шкоду (вибухом літака) нестиме організація, яка є власником або оператором літака.

2. Наявність вини:

Якщо пошкодження будинків сталося внаслідок вибуху літака, власник літака несе відповідальність незалежно від вини (принцип відповідальності за діяльність, що несе підвищену небезпеку). Факт того, що мотор заглух під час випробувального польоту, не звільняє від відповідальності, оскільки важливо захистити права осіб, які постраждали від небезпечної діяльності.

3. Дії пілота:

Пілот виконав наказ керівника польотів і спробував відвести літак на безпечну відстань від населеного пункту, а потім покинув літак. Це відповідає вимогам забезпечення безпеки та може бути визнане адекватною реакцією на виникнення небезпеки. Пілот діяв у межах своїх службових обов'язків, тому його особиста відповідальність навряд чи настане.

4. Відповідальність організації:

Основна відповідальність за шкоду, ймовірно, ляже на юридичну особу, яка володіла літаком або організовувала польоти, оскільки саме вона відповідає за випробувальні польоти та можливі ризики, пов'язані з ними.

Висновок:

У даному випадку відповідальність за завдану шкоду нестиме організація, яка експлуатувала літак. Відповідальність є об'єктивною і не залежить від вини льотчика або керівника польотів. Треті особи, які зазнали збитків (власники пошкоджених будинків), мають право вимагати відшкодування збитків від організації, що здійснювала польоти.

2. На земельній ділянці, що належить на праві приватної власності Власенку, було побудовано водну очисну споруду з порушенням норм і стандартів. У результаті, земельна ділянка, яка межувала з земельною ділянкою Власенка, стала непридатною до використання. Мазуренко, який був орендарем непридатної до використання земельної ділянки, звернувся з цивільним позовом до суду проти Власенка.

Чи можна вважати Мазуренка титульним власником непридатної до використання земельної ділянки. Відповідь обґрунтуйте.

Орієнтовна відповідь.

Щоб відповісти на питання, чи можна вважати Мазуренка титульним власником земельної ділянки, необхідно зрозуміти, що таке титульний власник і яке правове становище займає орендар.

1. Титульний власник.

Титульним власником є особа, яка володіє майном на підставі відповідного юридичного титулу, наприклад, права власності, права користування або права оренди. Мазуренко в даній ситуації є орендарем земельної ділянки, що підтверджується договором оренди. Орендар володіє правом користування земельною ділянкою, але не є її власником. Він має права, обмежені договором оренди, і діє на підставі титулу оренди.

2. Правове становище Мазуренка як орендаря.

Згідно з нормами Цивільного кодексу України та Земельного кодексу України, орендар має право користуватися земельною ділянкою на умовах, визначених договором оренди. Водночас він має право вимагати компенсації за шкоду, завдану майну, яке він орендує, якщо ця шкода виникла внаслідок неправомірних дій третіх осіб.

3. Відповідальність Власенка.

Власенко, який є власником сусідньої земельної ділянки, несе відповідальність за порушення норм і стандартів при будівництві водної очисної споруди, якщо це призвело до пошкодження або знищення майна (в даному випадку – земельної ділянки, яка стала непридатною до використання).

4. Право Мазуренка на позов

Відповідно до ч. 1 ст. 16 Цивільного кодексу України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Згідно ст. 391 Цивільного кодексу України власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження своїм майном. Мазуренко, як орендар земельної ділянки, хоч і не є її власником, має законне право вимагати компенсації за завдану йому шкоду, оскільки непридатність земельної ділянки позбавила його можливості використовувати її за призначенням згідно з договором оренди. Його позов може базуватися на порушенні його прав як орендаря, зокрема права користування майном.

Висновок:

Мазуренко не є титульним власником земельної ділянки в розумінні права власності, оскільки він лише орендує земельну ділянку. Однак як орендар, він є титульним користувачем цієї ділянки і має право на захист своїх інтересів у суді, включаючи подання позову про відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями Власенка.

Завдання V

Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке набувальна власність.

Орієнтовна відповідь.

Оформлення права власності на нерухоме майно за набувальною давністю, на сьогодні, є досить актуальним питанням для людей, які при придбанні майна право власності належним чином не оформляли.

Конституція України закріпила принцип непорушності права власності, право кожного на житло, можливість його побудувати, придбати або взяти в оренду. Відтак, право приватної власності відповідно до ч. 2 ст. 41 Конституції України набувається в порядку, визначеному законом. Відповідно до ст. 344 Цивільного кодексу України особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом десяти років або рухомим майном – протягом п'яти років, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо інше не встановлено цим Кодексом. Особа, яка заявляє про давність володіння, може приєднати до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чийм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

Давність володіння є добросовісною, якщо особа при заволодінні майном не знала і не повинна була знати про відсутність у неї підстав для набуття права власності. Позов про право власності за давністю володіння не може заявляти особа, яка володіє майном за волею власника і завжди знала, хто є власником.

Відповідно до Постанови Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 № 5 «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав», при вирішенні спорів, пов'язаних із набуттям права власності за набувальною давністю, суди повинні враховувати, зокрема, таке:

- володіння є добросовісним, якщо особа при заволодінні чужим майном не знала і не могла знати про відсутність у неї підстав для набуття права власності;

- володіння визнається відкритим, якщо особа не приховувала факт знаходження майна в її володінні. Вжиття звичайних заходів щодо забезпечення охорони майна не свідчить про приховування цього майна;

- володіння визнається безперервним, якщо воно не переривалось протягом всього строку набувальної давності. У разі втрати не із своєї волі майна його давнісним володільцем та повернення цього майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування набувальна давність не переривається (частина третя статті 344 Цивільного кодексу України). Не переривається набувальна давність, якщо особа, яка заявляє про давність володіння, є правонаступником, оскільки в цьому разі вона може приєднати до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чийм спадкоємцем (правонаступником) вона є (частина друга статті 344 Цивільного кодексу України).

Щодо відповідача у справах пов'язаних із набуттям права власності за набувальною давністю, то ним є попередній власник майна або його правонаступник. У разі, якщо попередній власник нерухомого майна не був і не міг бути відомим давнісному володільцю, то відповідачем є орган, уповноважений управляти майном відповідної територіальної громади.

Таким чином вирішити питання в судовому порядку буде можливим за наявності загального, фактичного строку володіння майном протягом 10 років.

Набувальна власність – це термін, який стосується набуття права власності на майно в результаті його тривалого фактичного володіння. У праві це явище відоме як набувальна давність.

Згідно з Цивільним кодексом України, особа може набути право власності на майно, якщо вона володіє ним відкрито, безперервно та добросовісно протягом певного строку. Цей строк для нерухомого майна становить 10 років, а для рухомого майна – 5 років (ст. 344 ЦК України).

Умови набувальної власності:

1. Фактичне володіння майном: Особа повинна володіти майном як своїм власним.

2. Відкритість володіння: Володіння має бути публічним, тобто не прихованим від інших осіб.

3. Безперервність володіння: Володіння не повинно перериватися протягом усього терміну набувальної давності.

4. Добросовісність: Особа повинна вважати, що має законні підстави для володіння цим майном.

Після закінчення строку набувальної давності особа має право звернутися до суду для визнання її права власності на це майно.

Таким чином, набувальна власність – це власність, яка виникає у суб'єкта через тривале та добросовісне володіння майном за набувальною давністю.

2. Розкрийте зміст права на справедливий суд відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Орієнтовна відповідь.

Право на справедливий суд є одним із фундаментальних прав, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейській конвенції з прав людини), зокрема в статті 6. Це право включає кілька важливих аспектів, які разом забезпечують ефективний і справедливий судовий процес. Нижче наведено основні елементи права на справедливий суд відповідно до Конвенції.

1. Право на судовий розгляд у розумні строки.

Кожен має право на те, щоб його справа була розглянута судом у розумний строк. Це означає, що судові процеси не повинні затягуватися без достатніх підстав. Необґрунтовані затримки можуть порушувати права людини та створювати несправедливість, особливо якщо затримки спричиняють істотні незручності або порушують інші права.

2. Право на незалежний і безсторонній суд.

Конвенція вимагає, щоб суд був незалежним і безстороннім. Незалежність означає, що судді не повинні піддаватися впливу з боку державних органів чи інших осіб. Безсторонність вимагає, щоб судді не мали упередженості або особистих інтересів у результаті справи. Важливо, щоб сторони судового процесу мали довіру до суду.

3. Право на публічний розгляд справи.

Кожен має право на публічний розгляд справи. Це забезпечує прозорість судових процесів і контроль з боку суспільства. Водночас Конвенція передбачає можливість закритих засідань, якщо це необхідно для захисту державної безпеки, приватного життя або інших законних інтересів.

4. Право на презумпцію невинуватості.

У випадках, коли мова йде про кримінальне обвинувачення, особа має право на презумпцію невинуватості, тобто вважається невинуватою, доки її вина не буде доведена законним шляхом у суді. Це важливий принцип, що захищає обвинуваченого від безпідставного тиску та необґрунтованих звинувачень.

5. Право на доступ до суду.

Кожен має право на доступ до суду, тобто можливість порушити справу перед судом для захисту своїх прав. Це право передбачає, що людина має можливість звертатися до компетентного судового органу за вирішенням своїх питань, без обмежень, які б позбавляли її такої можливості.

6. Право на правову допомогу.

Особа має право на отримання правової допомоги в тих випадках, коли це необхідно для забезпечення справедливого судового розгляду. Це особливо важливо для осіб, які не мають фінансових можливостей самостійно оплатити послуги адвоката. У таких випадках держава може надати безкоштовну юридичну допомогу.

7. Право на участь у процесі.

Кожна сторона має право брати участь у процесі на рівних умовах, висловлювати свої аргументи, надавати докази та бути вислуханою. Це є частиною принципу рівності сторін та гарантії того, що всі учасники процесу мають рівні можливості для захисту своїх прав.

8. Право на мотивоване рішення.

Остаточне рішення суду повинно бути мотивованим, тобто містити детальне обґрунтування підстав для його ухвалення. Це дозволяє сторонам розуміти, чому було ухвалено певне рішення, і, якщо необхідно, оскаржити його в апеляційному порядку.

Отже, право на справедливий суд, передбачене Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, охоплює широке коло гарантій, спрямованих на забезпечення чесного, ефективного та прозорого судового процесу. Ці гарантії включають як захист від упередженого розгляду справи, так і забезпечення рівності можливостей для сторін у суді.

Наведена відповідь є розширеним тлумаченням положень ст. 6 Конвенції. Дослівно її положення є наступними (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n525):

СТАТТЯ 6

Право на справедливий суд

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

б) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;

в) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;

г) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

д) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача.

і зовнішні економічні зв'язки, зв'язок тощо).

Особлива частина адміністративного права конкретизує норми Загальної частини виходячи із специфічних умов їх застосування, наприклад, в рамках певної галузі державного управління.

Особливу частину складають норми, що регулюють:

- управління економікою, промисловістю, агропромисловим комплексом;
- управління в соціально-культурній галузі (освіта, наука тощо);
- управління в сфері адміністративно-політичної діяльності (внутрішні справи, юстиція, зовнішні відносини);
- міжгалузеве управління (статистика, стандартизація, ціноутворення).